

ДАНИЛЬЧЕНКО ОЛЕНА ВАЛЕНТИНІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
старший викладач кафедри загальнотеоретичної, конституційної
та цивільної юриспруденції Миколаївського інституту права*

ЗАХИСТ ПРАВ ДІТЕЙ В УМОВАХ МАСШТАБНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ РФ

До усвідомлення того, що дитина є цінністю, людство пройшло довгий шлях. На початку двадцятого століття, в 1925 році, в Женеві (Швейцарія) була проведена Міжнародна конференція Червоного Хреста і Червоного Півмісяця, яка була присвячена саме питанням благополуччя дітей. Саме на цій конференції було прийнято рішення щодо започаткування такого свята як Міжнародний день захисту дітей.

Діти як самі незахищені маленькі люди, потребують постійної турботи і захисту, після перемоги над фашизмом, стало зрозуміло, що діти це майбутнє кожної країни, що їх зростання, виховання, підготовка до дорослого життя можливі тільки в умовах миру.

Міжнародне право і право України визначає напрямки правової політики держави щодо захисту сім'ї, прав і обов'язків дітей і батьків.

Так, Конвенція про права дитини 20 листопада 1989 року, ратифікована Україною в 1991 році [1] визначає що дитині для повного і гармонійного розвитку її особи необхідно зростати в сімейному оточенні, в атмосфері щастя, любові і розуміння, що вона має бути повністю підготовлена до самостійного життя в суспільстві та вихована в дусі ідеалів, проголошених у Статуті ООН, і особливо в дусі миру, гідності, терпимості, свободи, рівності і солідарності. За конвенцією дитина визнається особистістю, яка наділена всіма правами і свободами, що й доросла людина. Здійснювати свої права та обов'язки щодо утримання, виховання, навчання, створення належних побутових умов, підготовки до самостійного життя, здійснення захисту прав та інтересів своїх дітей батьки можуть в умовах мирного життя, в умовах війни на перший план постає питання виживання.

Повномасштабне вторгнення військ РФ вигнали зі своїх домівок мільйони українців. За даними ООН тільки за кордоном опинилися близько 6 мільйонів біженців, внутрішньо переміщених осіб більше – 8 млн. За даними ЮНІСЕФ більше половини всіх дітей України вимушені були покинути свої будинки, це близько 7,5 млн, а біженцями за кордоном опинилися 1,5 млн дітей. Криза українських біженців є величезною міграційною кризою в XXI столітті [2].

На тимчасово окупованих територіях залишилися люди, що потерпають від російських загарбників: зруйноване житло, зруйноване життєзабезпечення, постачання їжі і медикаментів, зв'язку, відсутність свободи пересування, свобода думки, тощо. Війна порушила основні права дітей на життя, на здоров'я, на виховання в сім'ї, на матеріальне

забезпечення, в умовах війни діти позбавлені можливості повноцінно навчатися і розвиватися, розлучені зі своїми рідними.

З 2014 року в нашому законодавстві, на превеликий жаль (після 2 світової війни здавалося що війна залишилася в історії, що на землі України вона не спалахне ніколи), з'явилися поняття: дитина, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів (дитина, яка внаслідок воєнних дій чи збройного конфлікту отримала поранення, контузію, каліцтво, зазнала фізичного, сексуального, психологічного насильства, була викрадена або незаконно вивезена за межі України, залучалася до участі у військових формуваннях або незаконно утримувалася, у тому числі в полоні), дитина, яка перебуває у складних життєвих обставинах [3].

Сьогодні поставило перед нашою країною ще одну проблему – це проблема дітей, що вивезені до країни-агресора.

Постає питання на скільки міжнародно-правові норми і національне законодавство можуть забезпечити захист прав дітей (майнових, немайнових) у воєнних конфліктах, як повернути тисячі дітей, що утримуються на території РФ.

За статтею 8 Конвенції про права дитини держави-учасниці зобов'язуються поважати право дитини на збереження індивідуальності, включаючи громадянство, ім'я та сімейні зв'язки, як передбачається законом, не допускаючи протизаконного втручання. Положення цієї статті дає впевненість в тому, що діти, які знаходяться в країнах світу, як біженці збережуть свою автентичність, українське громадянство, віросповідання, українську мову і культуру. Проте, не має жодної впевненості, що діти евакуйовані до країни-агресора можуть на це сподіватися, нехтування нормами міжнародного права, його пряме поправлення є складовою агресивної політики РФ. За словами представника офісу Президента окупанти вивезли з України 232 тисячі дітей, понад 2 тисячі з них – або сироти, або розлучені з батьками [5].

Конвенція про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей була підписана в Гаазі 25.11.1980 році, Україна приєдналася до неї у 2006 [4] році, своїми цілями визнає забезпечення негайного повернення незаконно переміщених дітей, забезпечення прав опікунів, визнає які дії є незаконними щодо переміщення дитини, закріплює процедури порушення питання про повернення дітей, здійснення такого повернення.

Стаття 3 цієї Конвенції визнає що переміщення або утримання дитини є незаконним якщо цим 1) порушуються права піклування про дитину, що належать «будь-якій особі, установі або іншому органу, колективно або індивідуально, відповідно до законодавства держави, у якій дитина постійно мешкала до переміщення або утримання»; 2) «у момент переміщення або утримання ці права ефективно здійснювалися, колективно або індивідуально, або здійснювалися б, якби не переміщення або утримання».

Ст. 8 Конвенції і ст.32 закону України Про охорону дитинства передбачає захист дитини від незаконного переміщення «держава вживає

заходів для недопущення незаконного переміщення, вивезення та повернення дітей з-за кордону, їх викрадення, торгівлі дітьми; всіх необхідних та можливих заходів для розшуку та повернення в Україну дітей, які були незаконно вивезені за кордон, у тому числі у зв'язку з обставинами, пов'язаними з воєнними діями і збройними конфліктами» [3; 4].

Вже зараз, коли запеклі бої точаться за незалежність України, у держави є всі правові підстави зробити все задля захисту прав дітей, для збереження свого майбутнього. В умовах масштабного військового вторгнення РФ на територію України першочерговими для країни залишається забезпечення безпеки дітей, що перебувають в зоні військових дій, забезпечення їх права на життя, право на матеріальну допомогу, на освіту, на возз'єднання з сім'єю. Держава повинна застосовувати всі можливі заходи для повернення дітей, які незаконно вивезені до країни-агресора. Правовою основою захисту прав дитини є міжнародні договори, ратифіковані Верховною Радою України, Конституція України, закон України Про охорону дитинства та інші нормативні акти.

Список використаних джерел:

1. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 року // https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text
2. Війна в Україні. <https://www.dm.com>oon-naschital>
3. Про охорону дитинства від 36.04.2001 № 2402// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 30, ст. 142.
4. Конвенція про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення від 25.11.1980 // https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_188#Text
5. Загородній М. Скільки українських дітей депортували окупанти... // <https://life.pravda.com/ua/>

Ключові слова: права дитини, охорона дитинства, право на життя, право на повагу честі й гідності, невтручання в особисте та сімейне життя, свобода слова, свобода світогляду та віросповідання.

Key words: rights of the child, child welfare, right to life, right to respect honour and dignity, rights to privacy and family life, freedom of speech, freedom of belief and religion.